

Третяков Олег Вальтерович,

*доктор технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки життєдіяльності
Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»*

м. Дніпро, Україна

Дашковська Олена Володимирівна,

*кандидатка хімічних наук, доцентка, старша наукова співробітниця
Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»
Міністерства освіти і науки України*

м. Київ, Україна

НАСЛІДКИ ВАЖКИХ ПОМИЛОК МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ, ЩО ПРОЯВИЛИСЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У 2010 р. з ініціативи МОН, МНС та Держгірпромнагляду України був затверджений наказ від 21.10.2010 № 969/922/216 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України», який встановлював, що нормативні навчальні дисципліни «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та «Цивільний захист» вивчають усі студенти, курсанти та слухачі вищих навчальних закладів України з метою забезпечення підвищення рівня знань з означених дисциплін. Крім того, у дипломних проектах (роботах) передбачено обов'язкове включення окремих розділів: «Охорона праці» – для молодших спеціалістів і бакалаврів, «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» – для спеціалістів і магістрів. На виконання цього наказу було розроблено, погоджено і впроваджено в навчальний процес типові програми нормативних навчальних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та «Цивільний захист».

На жаль, у 2014 р. після окупації автономної республіки Крим і початку військових дій у Луганській і Донецькій областях за ініціативою МОН України розпорядженням Кабінету Міністрів України № 590–р від 30.05.2014 згаданий наказ було скасовано, що призвело до первинного неприпустимого наслідку – багато ЗВО усунули з навчальних планів підготовки спеціалістів з вищою освітою всі чотири дисципліни на користь професійно орієнтованих дисциплін, і прибрали відповідні розділи з дипломних проектів (робіт). Основним аргументом такого перепланування було підвищення рівня професійної підготовки фахівців. Але водночас зовсім не враховувалася необхідність реалізації головного європейського принципу – життя і здоров'я людини є найбільшою цінністю у світі та відповідальність керівників і спеціалістів усіх галузей господарства щодо збереження життя і здоров'я підлеглих працівників.

Багаторазові звернення науково-методичної комісії з цивільної безпеки до керівництва МОН України щодо можливих негативних наслідків такого рішення не мали необхідних наслідків. Саме це зумовило найважчі наслідки, які проявилися після повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію України.

Вісім років, протягом яких студенти не вивчали означені дисципліни, визначили ставлення місцевих органів влади до забезпечення належного стану організації евакуації широких верств населення, особливо інвалідів, хворих, людей поважного віку, дітей та інших категорій громадян у зонах воєнних дій; відсутність поіменних списків таких категорій громадян у відповідних структурах місцевих органів влади, незважаючи на вимоги Кодексу цивільного захисту України; створення й утримання в належному стані бомбосховищ та інших захисних споруд. У деяких регіонах країни бомбосховища були зруйновані або перепрофільовані. Керівники виробничих підприємств, особливо критичної інфраструктури, виявилися нездатними організувати потрібний рівень їх захисту, належну підготовку об'єктів підвищеної небезпеки та потенційно-небезпечних об'єктів до перебування в умовах воєнного стану, захист їх на випадок влучення боєприпасів, розробити заходи локалізації і ліквідації наслідків руйнування таких об'єктів. Проявилася повна відсутність розуміння керівного та інженерного складу виробничих підприємств питань консервації і захисту виробничого обладнання задля зменшення негативних наслідків військових дій та скорочення терміну відновлення виробництва. І основний наслідок – це неприпустимо велика кількість загиблих і постраждалих дітей та мирних громадян через незнання і невміння надати домедичну допомогу потерпілим, яка обов'язково вивчалася в дисциплін БЖД. Навіть волонтери, які прагнули надати допомогу різним верстам населення, стикнулися з тим, що не мають елементарних навичок надання такої допомоги, і змушені були звернутися до викладачів ЗВО за посібниками і методичними матеріалами з цих питань уже під час бойових дій.

З наведеного випливає потреба негайно відновити чинність наказу «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в закладах вищої освіти України» з наступного навчального року в усіх вищих навчальних закладах на бакалавраті та магістратурі з усіх спеціальностей.

Це питання було розглянуто і ретельно обговорено на II Всеукраїнській науково-практичній конференції викладачів та фахівців-практиків «Охорона праці: освіта і практика», яка відбулася 12.05.2022 у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. Учасники конференції ухвалили таке рішення:

1. Направити звернення до Міністра освіти і науки України Сергія Шкарлета, Голови Комітету Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій Сергія Бабака та в. о. Голови Держпраці України Ігоря Дегнери щодо ініціювання:

1) у КМУ скасування розпорядження КМУ від 30.05.2014 № 590–р, яким було скасовано наказ МОН, МНС та Держгірпромнагляду України від 21.10.2010 № 969/922/216 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України»;

2) внесення змін до постанови КМУ від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», а саме: у галузі знань 26 «Цивільна безпека» спеціальність 263 «Цивільна безпека» замінити на дві окремі спеціальності 263 «Цивільний захист» та 264 «Охорона праці».

2. Направити звернення до Міністра освіти і науки України Сергія Шкарлета про ініціювання внесення змін до Стандартів вищої освіти України щодо безпекових компетентностей та результатів навчання.

3. Направити звернення до Президента України Володимира Зеленського з проханням звернути увагу на зазначені в п. 1 цього рішення життєво важливі проблеми, які, у зв'язку з війною та масовою загибеллю мирного населення, стали, по-суті, питанням національної безпеки України, і дати відповідне доручення з цього питання Прем'єр-міністру України.

4. Вимагати від осіб, відповідальних за підготовку фахівців у різних галузях, покращити неприйнятний у сучасних реаліях рівень знань та навичок фахівців і цивільного населення з навчальних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці» й «Цивільний захист».

5. Вимагати від представників правоохоронних органів України притягнути до відповідальності згідно з чинним законодавством України конкретних осіб, які своїми непродуманими діями призвели до недостатнього рівня захисту цивільного населення України, особливо в умовах воєнного стану.

Фахівці профільних кафедр 25 ЗВО підтримали наведене рішення:

1. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», кафедра безпеки праці та навколишнього середовища.

2. Національний університет водного господарства та природокористування, кафедра охорони праці та безпеки життєдіяльності.

3. Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, кафедра охорони праці та безпеки життєдіяльності.

4. Національний університет «Львівська політехніка», кафедра цивільної безпеки.

5. Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, кафедра цивільної безпеки, охорони праці, геодезії та землеустрою.

6. Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, кафедра безпеки життєдіяльності.

7. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», кафедра охорони праці та цивільної безпеки.

8. Державна установа «Національний науково-дослідний інститут

промислової безпеки та охорони праці».

9. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», кафедра охорони праці, промислової та цивільної безпеки.

10. Донецький національний технічний університет, кафедра охорони праці. м. Покровськ.

11. Технічний університет «Метінвест політехніка», кафедра екології та економіки довкілля.

12. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, кафедра промислової безпеки та охорони праці.

13. Запорізький національний університет, кафедра прикладної екології та охорони праці.

14. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, кафедра трудового права (циклова комісія з цивільної безпеки).

15. Одеська національна академія харчових технологій, кафедра безпеки життєдіяльності.

16. Луцький національний технічний університет, кафедра цивільної безпеки.

17. Національний університет біоресурсів і природокористування України, кафедра охорони праці та інженерії середовища.

18. Одеська державна академія будівництва і архітектури, кафедра організації будівництва і охорони праці.

19. Національний університет цивільного захисту, кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки.

20. Національний авіаційний університет, кафедра цивільної та промислової безпеки.

21. Харківський національний автомобільно-дорожній університет, кафедра метрології та безпеки життєдіяльності.

22. Криворізький національний університет, кафедра охорони праці та цивільної безпеки.

23. Львівський національний університет ім. Івана Франка, кафедра безпеки життєдіяльності.

24. Львівський національний університет природокористування, кафедра управління проєктами та безпеки виробництва.

25. Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка, кафедра біології та хімії.

Це рішення було також підтримано підкомісією зі спеціальності 263 «Цивільна безпека» Науково-методичної комісії з воєнних наук, національної та цивільної безпеки сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН України, від якої було направлено лист підтримки на ім'я Міністра освіти і науки України Сергія Шкарлета та Голови Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти Андрія Бутенка.

Лист підтримки рішення конференції від Галузевої експертної ради

спеціальності 26 «Цивільна безпека» Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти було направлено Голові Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти Андрієві Бутенку.

На виконання п. п. 1–3 рішення конференції було направлено відповідні листи звернення: Президенту України Володимирові Зеленському; Прем'єр-міністру України Денисові Шмигалю; Голові Комітету Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій Сергієві Бабаку; Секретарю Ради національної безпеки та оборони України Олексієві Данилову; Міністру освіти і науки України Сергієві Шкарлету; Голові Державної служби України з надзвичайних ситуацій Сергієві Круку; в. о. Голови Держпраці України Ігореві Дегнері.

Описане надає сподівань, що докладені зусилля не будуть марними і посадовці ухвалять єдине правильне рішення, спрямоване на збереження здоров'я й життя не лише теперішнього покоління українців, а й нащадків.